

SORUN EHEMMİYETİ, İKTİDARIN İDAMESİ VE HEDEF SAPTIRMA AMAÇLI SALDIRGAN DIŞ POLİTİKA¹

Yrd.Doç.Dr. İmran Demir*

ÖZET

Rejim şeklinin hedef saptırma amaçlı saldırgan dış politika eğilimlerine yaptığı etki üzerine yapılan geçmiş çalışmalar farklı rejimler altındaki liderlerin rejim farklılıklarından kaynaklanan sebeplerden dolayı farklı sorunlara farklı tepki gösterebileceği olasılığını göz ardı etmiş bulunmaktadır. Bu çalışma, rejim farklılıklarından kaynaklanan zaşiyet farklılıklarının dikkate alınması gerektiğini öne sürerek rejim şekli ve hedef saptırma amaçlı saldırgan dış politika arasındaki ilişkiye daha kapsamlı bir perspektiften bakılması gerektiğini öne sürmektedir. Çalışma, farklı rejim liderlerinin içerideki farklı ekonomik ve politik baskılar karşısında hedef saptırma eğilimi taşıyacağını iddia etmektedir. Elde edilen ampirik sonuçlar otokratik rejimlerin daha çok toplumsal çatışmalar karşısında hedef saptırma eğiliminde olduklarını gösterirken demokratik rejim liderlerinin dış politikadaki saldırgan eğilimlerinin gayri safi milli hasılda yaşanan düşüşler karşısında arttığını göstermektedir. Karma rejim liderlerinin ise enflasyon baskısı altında saldırganlaőtıđı görülmektedir. Gayri safi milli hasıla ve enflasyonun demokratik ve karma rejimlerde yarattığı farklı tepkinin iktidarlarını idame etme kaygısıyla izlenen ekonomik politikadaki farklılıktan kaynaklandığı ileri sürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hedef Saptırma, Çatışma, Rejim Türü, Konu Ehemmiyeti, İktidarın İdamesi

Jel Sınıflandırması: F50, F51, G38

ISSUE SALIENCE, POLITICAL SURVIVAL AND DIVERSIONARY USE OF FORCE

ABSTRACT

Earlier research examining the effects of regime type on diversionary use of force has overlooked the possibility that leaders of different regimes are vulnerable to different domestic pressures. This study seeks to develop a more complete perspective on diversionary behavior of leaders executing under different institutional constraints by emphasizing issue salience. It contends that leaders of different regimes will divert under different domestic political and economic pressures. Empirical

¹ Bu çalışma araştırmacının doktora tezinden üretilmiőtir.

* Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İliőkiler Bölümü, imrandemir@yahoo.com

results demonstrate that while autocratic leaders divert more regularly under the pressure of domestic unrest, democratic leaders pursue aggression in foreign policy when they experience declines in GDP per capita. Leaders of mixed regimes, on the other hand, display external aggression under inflationary pressures. It is argued that the differential impact of GDP per capita and inflation on diversionary behavior of democratic and mixed regimes is the consequence of separate economic policy choices, which are conditioned by concern for political survival.

Key Words: Diversion, Conflict, Regime Type, Issue Salience, Political Survival

Jel Classification: F50, F51, G38,

1. GİRİŞ

Liderler dış politikayı bir iç politika malzemesi olarak kullanırlar mı? İngilizcesi “diversionary theory of conflict” olan “hedef saptırma amaçlı çatışmacı dış politika” literatürüne göre liderler zaman zaman iktidarlarını tehdit edecek düzeydeki iç politik sorunlardan dikkatleri uzaklaştırmak ve böylelikle iktidarlarına yönelik tehditleri bertaraf etmek için toplumdaki vatansever ve milliyetçi duyguları harekete geçirecek saldırgan ve çatışmacı bir dış politika izlerler. Bu tezi destekleyecek birçok örnek olay incelenmesi olmasına rağmen bu türden dış çatışmaların bir iç politika aracı olarak kullanılıp kullanılmadığı hala tartışma konusudur (Ward ve Widmaier, 1982; Levy, 1989). Çelişkili sonuçlar kendisini özellikle nicel yöntemleri kullanan literatürde baş göstermektedir.

Hedef saptırma tezini reddeden görüş dış çatışmaların uluslararası faktörlerin bir sonucu olduğunu iddia etmekte ve iç politika ile dış politika arasında genel kural sayılabilecek bir bağın bulunmadığını ileri sürmektedir (Haas, 1968; Tanter, 1966; Hazelwood 1975; Wilkenfield, 1968; 1969; Vincent, 1981; Ostrom ve Job, 1986; James ve Oneal, 1991; Meernik ve Waterman, 1996). Buna karşın hedef saptırma tezinin geçerliliğini destekleyen çalışmalar, enflasyon, gayri safi milli hasılda meydana gelen gerilemeler, seçilme kaygısı, iç politik çatışmalar, gösteriler, eylemler vb. göstergeleri kullanmak suretiyle dış politik çatışmalar ve içsel sorunlar arasında bir ilişki olduğunu iddia etmektedir (Morgan ve Bickers, 1992; Miller, 1999; Davies, 2002; James ve Oneal, 1991; Hess ve Orphanides, 2001; Fordham, 2002; Haynes, 2017).

Ne var ki hedef saptırma tezini destekleyen çalışmalar arasında hangi rejim şeklinin hedef saptırma eğilimini artırdığı üzerine ciddi bir anlaşmazlık söz konusudur. Bir görüş demokratik rejimlerdeki seçme ve seçilme mekanizmasının yeniden seçilme kaygısı taşıyan başarısız liderlerde hedef saptırma eğilimini artırdığını öne sürerken (Richards, Morgan, Wilson, Schwebach ve Young, 1993; Russett, 1990; Smith 1998; Gelpi, 1999; Hess ve Orphanides, 1995; 2001; Davies, 2002) karşıt görüş yine demokratik rejimlere özgü çeşitli anayasal ve kurumsal mekanizmaların hedef saptırma

eğilimine engel teşkil ettiğini ileri sürmektedir (Smith, 1996a; 1996b; 1998; Leeds ve Davies, 1997; Miller, 1999; Davies, 2002; 2008; Clark, 2003; Mitchell ve Prins, 2004; Chiozza ve Goemans, 2004; Fordham, 2005; Foster, 2006b; Kissangani ve Pickering, 2007). Örneğin, Miller, (1995; 1999) ve Enterline ve Gleditsch (2000)'in elde ettiği bulgularda demokratik rejimler otokratik rejimlere nazaran hedef saptırma için güç kullanımına daha az meyil etmektedirler. Buna karşın Pickering ve Kisangani (2011) olgun demokrasilerin, güçlü otokrasilerin ve geçiş sürecindeki rejimlerin bu türden eğilimlere daha yatkın olduğunu ileri sürmektedir.

Konu üzerine elde edilen çelişkili bulgular hedef saptırma amaçlı çatışmacı dış politika olgusuna yeni bir perspektiften yaklaşmayı gerektirmektedir. Bu çalışma hedef saptırma amaçlı çatışmacı dış politikanın sadece demokratik veya sadece otokratik rejimlere indirgenemeyeceğini iddia etmekte ve hedef saptırma eğiliminin demokratik ve demokratik olmayan rejimler tarafında aynı derecede ancak farklı şartlar altında kullanıldığını göstermeyi amaçlamaktadır. Daha belirgin bir şekilde ifade etmek gerekirse demokratik ve demokratik olmayan rejimler aynı derecede hedef saptırma eğilimi taşırken, bu eğilim farklı iç sorunların tehdit olarak algılanmasından dolayı farklılıklar gösterecektir.

Rejim farklılıklarından kaynaklanan iktidara yönelik içsel tehdit algılamalarındaki farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda, seçilme kaygısı taşıyan demokratik liderlerin çatışmacı dış politika izleme olasılığının ekonomik koşulların kötüleştiği dönemlerde artış göstereceği ileri sürülmektedir. Buna karşın seçilme kaygısı taşımayan otokratik rejim liderlerinin ekonomik koşullardan ziyade toplumsal çatışmaların ve muhalefetten gelen saldırıların iktidarlarını tehdit edecek düzeye geldiği dönemlerde çatışmacı bir politika eğiliminde olacakları beklenmektedir. Tüm baskı unsurlarına rağmen iktidara yöneltilen saldırılar, otokratik liderlerde iktidarlarının tehdit altında olduğu algısını artıracakı düşünülmektedir. Bundan dolayı otokratik rejim liderlerinin hedef saptırma eğilimine daha çok iç politik çatışmaların yaşandığı durumlarda sahip olacağı ileri sürülmektedir. Diğer taraftan, karma rejim liderlerinin demokratik kurumların tüm zayıflığına rağmen demokratik rejimlerde olduğu gibi yeniden seçilebilmek için bir şekilde seçmenin takdirini kazanmaları gerektiğinden bu rejim liderlerinin ekonomik koşulların kötüleştiği dönemlerde saldırgan bir dış politika eğilimi içinde olacakları ön görülmektedir. Milliyetçi duyguları harekete geçirecek saldırgan bir dış politika ekonomik başarısızlıkları örtecek iyi bir araç olabilir.

Bu tezlerin geçerliliğini ölçmeyi hedefleyen bu çalışma şu aşamalardan oluşmaktadır. Bir sonraki bölümde literatür taraması yer almaktadır. Üçüncü bölüm kuramsal tartışmayı özetlemekte ve bu çalışmaya temel oluşturacak hipotezleri öne sürmektedir. Dördüncü bölüm, çalışmanın araştırma yöntemini ve çalışmaya temel teşkil eden kavramları, bu kavramları ölçen göstergeler ve bu göstergelerin elde edildiği veri tabanları hakkında bilgi vermektedir. Çalışma önerisinin son bölümü bu araştırmadan beklenen sonuçların izah edildiği sonuç bölümünden oluşmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Günümüz hedef saptırma amaçlı çatışma teorisinin varsayımları büyük ölçüde sosyolojide geliştirilmiş olan “grup içi-grup dışı” teorisine dayanmaktadır. Simmel (1898) ve Coser (1956) bir grubun ahengini ve birlikteliğini sağlamak için grup dışı öğelerle çatışmanın bilinçli olarak yaratılabileceği gibi bu türden çatışmaların grubun devamlılığına katkı sağlayabileceğini ileri sürmüşlerdir. Ancak bu tezin geçerliliği üzerine yapılan ilk ampirik çalışmalar, grup içi ahenk ve dış çatışma arasında kayda değer bir ilişki bulunmadığını ileri sürmüşlerdir (Haas, 1968; Tanter,1966; Hazelwood 1975; Wilkenfeld,1968; 1969; Vincent 1981). Örneğin Rummel (1963) yaptığı çalışmalar sonucunda dış politikanın iç politikadan tamamen bağımsız geliştiğini ileri sürmüştür.

Buna karşın daha sonraki çalışmalar, hedef saptırma amaçlı dış çatışma tezini, dış politikadaki çatışmaların toplumun ahengini sağlamak ve bütünleştirici bir etki yaratmak yerine politik liderlerin iktidarlarını idame edebilmek için kullanılan bir araç şeklinde revize etmiştir. Bu teze göre siyasi liderler, iktidarlarını tehdit edici içsel sorunlar karşısında halkın, liderin etrafında toplanmasına yardımcı olabilecek milliyetçi duyguları harekete geçirmek için günah keçisi seçtikleri bir devlete karşı saldırgan politikalar izleyerek içsel sorunların üstesinden gelmeye çalışırlar.

Araştırmacıların ilgisinin toplumsal ahenkten liderlerin iktidarlarını koruma çabasına kayması, gündeme hangi rejim şeklinin hedef saptırma amaçlı çatışmacı dış politikayı daha elverişli hale getirdiği sorusunu getirmiştir (Wilkenfeld 1968; 1969). Demokratik rejimlerin, seçme ve seçilme mekanizması üzerinden işlediği göz önünde bulundurulduğunda, hedef saptırma amaçlı saldırgan dış politikaların gözlenme olasılığının demokratik rejimlerde otokratik rejimlere kıyasla nispeten daha yüksek olacağı ileri sürülmüştür (Morgan ve Campbell,1991). Mesela Hess ve Orphanides (1995; 2001) yeniden seçilme kaygısının iktidardaki liderlerde ekonomik gidişatın kötü olduğu dönemlerde saldırgan dış politika izleme güdüsü yarattığını ileri sürmüştür. Bu tez, diğer birçok akademisyen tarafından da kabul görmüştür (Richards vd., 1993; Downs ve Rocke,1995; Smith 1996a; 1996b; 1998; Mansfield ve Snyder 2002). Bu çalışmalar, erkler ayrılığı ve kontrol ve denge gibi demokratik rejimlere has olan mekanizmaların, demokratik rejim liderlerinin otokratik rejim liderleriyle kıyaslandığında (Russett, 1990; Fordham, 1998; Heldt,1999; Brule, 2006; Foster, 2006a; DeRouen, 1995; Kissangani ve Pickering,2007) ekonomik problemleri hızlı bir şekilde çözüme kavuşturacak politikaları hayata geçirme konusunda elini kolunu bağladığını bunun da seçilme kayısı taşıyan demokratik rejim liderlerinde saldırgan bir dış politika izleyerek sorunları örtbas etme eğilimine sokuğunu iddia etmektedir. Dolayısıyla Gelpi (1997) hedef saptırmanın demokratik rejimlerin bir patolojisi olduğunu ileri sürmektedir (Gelpi, 1997).

Ancak başka akademisyenler, hedef saptırma güdüsü yaratan demokratik unsur ve mekanizmaların hedef saptırmayı engelleyici bir etkiye sahip olduğu iddiasındadır (Clark, 2003). Güçler ayrılığı, kontrol ve dengeler sistemi, seçmene karşı olan sorumluluk, güç kullanımının yaratacağı riskler ve yüksek maliyetin yanında, çatışma yaratmak yerine problemleri çözecek politikalar üretmenin rasyonelliği gibi öğelerin demokratik liderler için hedef saptırma eğilimine karşı caydırıcı olacağı ileri sürülmektedir (Hazelwood, 1975; Miller, 1995; Heldt, 1999; DeRouen, 1995). Örneğin Heldt, seçmenler için ekonomik göstergelerin diğer tüm unsurlardan öncelikli bir önem arz ettiğini vurgulamakta ve rasyonel liderler için ekonomik problemleri çözecek politikalar üretmenin yeni sorunlar üretme olasılığının çok yüksek olduğu dış çatışmalar çıkarmaktan daha rasyonel olduğunu öne sürmektedir.

Demokratik liderlerin hedef saptırmak için güç kullanacağı tezine şüphe ile bakan diğer akademisyenler de demokratik liderlerde hedef saptırma arzusu ve eğiliminin bulunmasının bu türden güç kullanımının gözlenebilmesi için yeterli olmayacağı görüşündedir (Smith, 1996a; 1996b; 1998; Leeds ve Davis, 1997; Miller, 1999; Davies, 2002; 2008; Clark, 2003; Mitchell ve Prins, 2004; Chiozza ve Goemans, 2004; Fordham, 2005; Foster, 2006; Kissangani ve Pickering, 2007). Hedef saptırmak için hedef saptırmayı mümkün kılacak şartların olması gerekir. Bu görüşe göre demokratik sistemlerdeki şeffaflık hedef saptırmaya yol açabilecek potansiyel koşulları potansiyel günah keçisi devletlere görülebilir hale getirmektedir. Demokratik liderlerin güç kullanma arzusuna sahip olup olmadığına bakılmaksızın, bu potansiyel hedefler günah keçisi olmamak için güç kullanma eğilimi içinde olan devletlerle ilişkilerini ya azami seviyeye çekerek ya da onlarla iyi geçinerek güç kullanımını bertaraf edebilirler.

Demokratik liderler üzerine yapılan bu tartışmaya karşılık, otokratik liderlerin hedef saptırma eğiliminde olup olmayacağı da yoğun bir tartışma konusudur (Chiozza ve Goemans, 2003; Miller, 1995; 1999; Enterline ve Gledisch, 2000). Örnek olarak Miller'a göre otokratik rejimlerin, politik otoritenin gücünü dengeleyecek ve kontrol altına alacak mekanizmalardan yoksun olması, bu rejim liderlerini iç başarısızlıklarda dış güç kullanma konusunda daha özgür kılmaktadır.

Ancak bu yaklaşım, göreceli olarak iç politikada daha özgür bir hareket alanına sahip otokratik liderlerin, toplumsal muhalefeti şiddet kullanarak bastırma imkanına sahipken neden başarısızlıkla sonuçlanabilecek dış politika riskleri almak isteyecekleri sorusunu göz arda etmektedir. Bu, dış politikada başarısız olan otokratik liderlerin ölümle sonuçlanabilecek iktidardan uzaklaştırılma olasılığının yüksekliği göz önünde bulundurulduğunda daha da önem kazanmaktadır (Bueno de Mesquita, Siverson ve Woller, 1992; Bueno de Mesquita ve Siverson, 1995; Chiozza ve Goemans, 2003; 2004; Goemans, 2008).

Hedef saptırma amaçlı dış güç kullanımı tezinin geçerliliği rejim türü bağlamında düşünüldüğünde her iki tarafın ileri sürmüş olduğu argümanlar olası görünmektedir. Ne var ki, tartışmanın her iki tarafı da değişik rejim liderlerinin hedef saptırma amaçlı güç kullanımına olan yatkınlıklarının değişik şartlar altında yapısal nedenlerden dolayı farklılıklar gösterebileceğini göz ardı etmiş bulunuyorlar. Literatürdeki çelişkili sonuçlar farklı sorunların farklı rejim liderleri için olan önemiyetinin göz ardı edilmesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu çalışma literatürdeki bu eksikliği gidermek için farklı sorunların farklı rejimler için teşkil ettiği önemiyetin (issue salience = sorun önemiyeti) dikkate alınması gerektiğini önermektedir. İktidarın idamesine yaptığı etki bağlamında düşünüldüğünde, farklı sorunların farklı rejim liderleri için farklı anlamlar taşıyacağı ve dolayısıyla hedef saptırma amaçlı dış güç kullanımının gözlenebilmesi için bu farklı sorunların belirlenmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bu tez aşağıdaki bölümde daha açık bir şekilde dile getirilmektedir.

3. TEORİK TARTIŞMA VE HİPOTEZLER

Rejim biçimi fark etmeksizin tüm liderler iktidarda kalma kaygısı taşırlar (Bueno de Mesquita ve Siverson, 1995; 1997; Bueno de Mesquita vd., 2003). Dolayısıyla iktidarlarını tehdit eden bir unsurla karşılaştıkları zaman bu tehdidi bertaraf etmek için çeşitli yöntemler kullanırlar. Bu yöntemlerden bir tanesi de hedef saptırma amaçlı saldırgan bir dış politikanın izlenmesidir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse hem demokratik hem de demokratik olmayan rejimler dış politikada çatışmayı bir iç politika malzemesi kullanma kabiliyeti ve isteğine sahip olabilirler. Burada söz konusu olan neyin veya hangi unsurların iktidara bir tehdit unsuru olarak algılandığıdır.

Demokratik ve demokratik olmayan rejimler kurumsal yapılarından ve iktidarın ele geçirilmesi yöntemlerinin farklılığından dolayı farklı tehdit algılamasına sahip olacaklardır. Dolayısıyla demokratik liderlerin dış politikayı bir iç politika malzemesi olarak kullanacağı şartlar demokratik olmayan liderlerin dış politikayı iç sorunlardan dikkati dağıtmak için dış ilişkilerde çatışmayı bir iç politika malzemesi olarak kullanacağı şartlardan farklı gösterecektir.

Demokratik liderler belirli aralıklarla seçilmek zorunda oldukları için makamlarını koruma kaygısı taşırlar. Bu kaygının bir sonucu olarak da seçmenin kendi performansları hakkında ne düşündüğüne oldukça önem verirler. Ekonomik faktörlerin seçmen tatmininin en belirgin göstergesi olduğu düşünüldüğünde demokratik liderlerin ekonominin gidişatına son derece önem vermesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü ekonominin gidişatı aynı zamanda bir hükümet liderinin başarısının en belirgin göstergesidir. Demokratik rejimlerde liderleri göreve getiren ve görevden alanın seçmen olduğu düşünüldüğünde, bu tür rejimlerin liderleri ekonomik koşullar kötüye gittiğinde iktidarlarının devamlılığında kaygı duymalı ve bir dahaki seçimlerde görevden alınmamak için ya ekonomiyi düzeltmeli ya da seçmenin takdirini kazanmak için başka alanlardaki mezziyetlerini göstererek başarılı

olduklarını iddia edebilmeliler. Dış politikada çatışmacı bir yöntem izlemek iç politikadaki başarısızlıklardan ilgiyi dağıtmanın en kestirme yöntemi olabilir. Böyle düşünüldüğünde demokratik rejim liderlerinin hedef saptırma eğilimi aşağıdaki hipotezle formüle edilebilir:

H1: Diğer bütün koşulların eşit olması kaydıyla demokratik rejim liderlerinin hedef saptırma eğilimi olumsuz ekonomik koşulların baskısı altında daha yüksek olacaktır.

Buna karşılık ekonominin gidişatı seçilme kaygısı taşımayan otokratik ülkelerin liderleri için iktidarlarını korumanın bir ön şartı değildir. Dolayısıyla, olumsuz ekonomik göstergeler hedef saptırmaya ve dış ilişkilerde saldırgan bir politika izlemeye neden teşkil etmez. Ancak toplumsal çatışmalar ve iktidara karşı yapılan çeşitli eylemler, iktidarlarını baskıcı yöntemlerle tesis etmeye çalışan bu tür rejimlerin liderleri için iktidarlarına bir tehdit ve iktidarlarının devamlılığının tehlikede olduğunun bir göstergesi olarak düşünülebilir. Bu algıya sahip otoriter rejimlerin liderleri iktidarlarına yöneltilen tehditleri bir dış tehdit algısı yaratarak vatansever duyguları harekete geçirerek iç huzuru temin etme ve kendilerine yöneltilen tehditleri bertaraf etme kaygısı içinde olabilirler. Bu şekilde düşünüldüğünde otoriter rejim liderlerinin hedef saptırma amaçlı dış politik çatışma eğilimlerinin iç politik çatışmaların yaşandığı dönemlerde artış göstermesi muhtemeldir. Bu da şu şekilde özetlenebilir:

H2: Tüm koşulların eşit olduğu varsayımından hareket ederek otokratik liderlerin hedef saptırma amaçlı çatışmacı dış politika eğilimlerinin iç çatışmaların artış gösterdiği dönemlerde gözlemek mümkündür.

Demokratik ve otokratik rejimler için yapılan saptamaları aynı belirginlikte karma rejimler için yapmak biraz güçtür. Bu güçlüğü temelinde karma rejimlerin, bu ifadenin kendisinin de tanımladığı gibi hem demokratik hem de otokratik özellikler sergilemelerinden kaynaklanmaktadır. Karma rejimler temelde seçim mekanizmasının varlığından dolayı demokratik rejimlerle benzerlik gösterebilir bile bu rejimler demokratik değerlerin ve kurumların son derece zayıf olmasından kaynaklanan otokratik eğilimler sergilerler. Ancak seçim mekanizması bu rejim liderlerini seçmen görüş ve beğenilerini dikkate almak zorunda bırakır. Ne var ki kurumsal ve hukuksal engellerin zayıflığı bu tür rejim liderlerinin toplumsal muhalefeti bastırmakta güce baş vurmada göreceli olarak serbest hareket etme imkânı sağlar. Bu çerçeveden bakıldığında karma rejim liderlerinin seçilme kaygılarından dolayı ekonominin kötü gittiği dönemlerde dış politikayı bir iç politika malzemesi olarak kullanması toplumsal olaylarda ise bu olayları bastırmak için şiddet yolu ve güç kullanımına baş vurması beklenebilir. Özetlemek gerekirse:

H3: Tüm koşulların eşit olduğu varsayımından hareket ederek karma rejim liderlerinin hedef saptırma amaçlı saldırgan dış politika izlemesi ekonomik koşulların kötüleştiği dönemlerde beklenmelidir.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Çalışmanın bu bölümü yukarıda belirtilen hipotezleri test etmek için araştırmaya esas teşkil eden veri toplama yöntemini, değişkenleri ve bu değişkenlerin nasıl tanımlandığını ve nasıl ölçüldüğünü sıralamaktadır.

4.1. Bağımlı Değişken (Devletlerarası Silahlı Eylemler (MID Initiation)):

Bir devlet tarafından başka bir devlete karşı girişilen silahlı eylemler bu çalışmanın bağımlı değişkenini oluşturmaktadır (militarized interstate disputes). Bu değişken için kullanılacak veriler Savaşların Korelasyonu Projesi'nin (Correlates of War Project) Devletlerarası Silahlı Anlaşmazlıklar (Militarized Interstate Disputes) 3.10 veri tabanından alınacaktır. Proje silahlanmış (çatışmaya dönüşmüş) devletlerarası anlaşmazlıkları “iki devlet arasında bir devletin diğerine karşı tehdit, güç gösterimi ve savaşa varmadan güç veya silah kullanımı ile sonuçlanan olaylar” olarak tanımlamaktadır. Bu veri tabanı 1816'dan 2001'e kadar var olan tüm devletler arasındaki silah kullanımı ile sonuçlanan tüm anlaşmazlıkları kapsamaktadır (Ghosn, Palmer ve Bremer 2004). Veri tabanındaki gözlemler yöneltilmiş ikili Yıl (directed dyad year) özelliğine sahiptir. Buna göre güç kullanımı hem A devleti hem de B devleti tarafından başlatılabileceği için veri tabanı her yıl için iki gözlem içermektedir. Veri tabanındaki her bir veri “directed dyad year” olarak kodlandığı için bağımlı değişken ikilidir (binary). İkili bir ilişkide A Devlet'i B Devlet'ine karşı güç kullandığında veri bir (1) kullanmadığında sıfır (0) değerini alır. Aynı şekilde B Devlet'i, A Devlet'ine karşı güç kullandığında bir (1) kullanmadığında sıfır (0) değeri alır. Bir yıl içinde herhangi bir devlet diğerine karşı güç başlatmadığı müddetçe o yıl için değişken sıfır değerine sahiptir.

4.2. Bağımsız Değişkenler

Çalışma değişik rejimlerin değişik koşullar altında hedef saptırma amaçlı güç kullanımının farklılıklar göstereceği iddiasında olduğu için çalışmada birden fazla bağımsız değişken kullanılmaktadır. Bu değişkenler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

İç Politik Çatışmalar (Domestic Unrest): Bu değişken birçok faktörün bir araya getirilerek oluşturulduğu bir endeksten oluşmaktadır. Bu faktörler silahlı eylemler, terörist saldırılar, kitle ayaklanmaları, siyasi suikastlar, hükümet krizleri, ihtilaller ve toplu grevler olarak sıralanabilir. İndeksi oluşturmak için kullanılan faktörler Cross-National Time Series Archiev'dan alındıktan sonra birleştirilmek ve ölçülebilir bir duruma getirmek için WEIS (World Event Information System – Dünya Olay Bilgi Sistemi) (Goldstein,1992) çatışma skorlarına dönüştürülmüştür.

Ekonomik Koşullardaki Değişimler (Inflation and GDP): Ekonomik koşullardaki değişiklikleri ve buna bağlı seçmen tatmin ve tatminsizliğini ölçmek için iki türlü değişken kullanılmıştır. Bunlar

yıldan yıla farklılık gösteren enflasyon değerleri ve gayri safi milli hasıla ölçümleridir. Bu iki değişken için veriler Dünya Bankası tarafından yayınlanan Dünya Gelişmişlik Göstergeleri'nden (World Development Indicators) (2007) alınmıştır.

Rejim Şekli (Regime Type): Rejim şeklini ölçmek için literatürde yaygın olarak Jagers ve Gur (1995) tarafından geliştirilen Democ-Autoc skorları kullanılmaktadır. Buna göre Polity IV veri tabanı her devlete -10'dan (ileri otokrazi) +10'a (ileri demokrasi) kadar değişen değerler vererek her ülke için rejim skoru saptamaktadır. Çalışma, üç rejimin güç kullanma eğilimleri ile ilgilendiği için devletler demokrasi değerlerine göre üç kategoriye ayrılmaktadır. Buna göre, +7 ve üzeri değer alan ülkeler demokratik, -7 ve altı otokratik ve bu iki değer arasında kalan ülkeler ise karma olarak sınıflandırılmaktadır.

Sorun Etkisi (Interaction Terms): Çalışmanın ana konusu olan farklı rejim türlerinin farklı sorunlar karşısındaki hedef saptırma eğilimlerini ölçmek için kullanılacak bağımsız değişkenler, rejim değerlerinin enflasyon, gayri safi milli hasıla ve iç çatışma değerlerinin matematiksel çarpımıyla elde edilen üç ayrı çarpan terimle (interaction terms) ölçülecektir.

4.3. Kontrol Değişkenleri

İç sorunlar dış çatışmanın olası nedenleri arasında gösterilse de konvansiyonel uluslararası çatışma teorisi bu savı reddetmektedir. Realist merkezli bu görüş, uluslararası güç dengesinde meydana gelen değişimler, silahlanma, toprak anlaşmazlıkları, rekabet içinde olma veya aynı sınırı paylaşmak gibi sınıflandırılan uluslararası koşulları devletler arası çatışmaların yegâne sebepleri olarak göstermektedir. Elde edilen sonuçların uluslararası koşulların bir sonucundan ziyade iç dinamiklerin bir sonucu olduğunu göstermek ve dolayısıyla atılmış veri yanılgısı (omitted variable bias) faktörüne engel olmak için kullanılacak istatistiksel analizlerde bu değişkenleri kontrol etmek gerekir. Bu değişkenler aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

Güç Oranı (Capability Ratio): Bu değişkeni kullanmaktaki en önemli neden konvansiyonel teorinin, askeri güç bakımından üstün olan ülkelerin zayıf ülkelere göre göreceli olarak daha fazla çatışma başlatma olanağına sahip olduğu iddiasıdır (Dassel ve Reinhardt 1999; Stinnett ve Diehl 2002). Askeri güç oranının çatışma başlatma olasılığı üzerine yaptığı etkiyi kontrol etmek için araştırmada COW tarafından oluşturulan birleşik milli güç endeksi (composite index of national capabilities - CINC) (Singer 1987) kullanılmaktadır. Her ülke için göreceli güç oranı o ülkenin CINC skoru, o ülke ve eşleştirildiği diğer ülkenin CINC skorlarının toplamına bölünerek elde edilmiştir ($CINC A = CINC A / (CINC A + CINC B)$).

Süreğen Rakip Devletler (Enduring Rivals): İki devlet arasındaki çatışma iç dinamiklerden ziyade iki ülke arasındaki tarihsel düşmanlıklardan ve süregelen tarihsel çatışmaların gelecekteki

çatışmaları daha olası hale getirmiş olmasından kaynaklanabilir. Dünya politikasındaki çatışmaların birçoğunun bu türden ülkeler tarafından çıkartıldığı göz önünde bulundurulduğunda bu faktörün kontrol edilmesi şarttır (Bennett, 1998; Diehl ve Goertz, 2000; Thomson, 2001). Dolayısıyla araştırmada, Goertz ve Diehl, (1992) tarafından geliştirilen ve Klien, Goertz ve Diehl, (2007) tarafından güncelleştirilen Süreğen Rakip Devletler değişkeni kullanılacaktır. İki devlet arasındaki çatışma sayısı altı veya daha fazla ise o iki devlet süregelen rakip olarak tanımlanmakta ve bir (1) değeri, aksi takdirde rakip olmayan devlet olarak tanımlanmakta ve sıfır (0) değeri almaktadır.

Büyük Devlet Statüsü (Major Power Statüs): Konvansiyonel yaklaşımlar, aynı zamanda büyük güç statüsündeki devletlerin çatışma başlatma olasılığının diğer devletlere oranla daha yüksek olduğunu ileri sürerler. Bunu kontrol etmek için bir devlet eğer büyük güç statüsünde ise bir (1) değilse sıfır (0) değeri almaktadır.

Toprak Anlaşmazlıkları (Territoriality): Toprak eksenli çatışmalar ülkeler arasındaki çatışmaların ana sebepleri arasında yer almaktadır. Bu faktörün kontrolü için iki ülke arasındaki çatışmanın arkasında toprak anlaşmazlığı varsa bu değer bir (1) aksi takdirde sıfır (0) olarak kodlanmıştır. Bu değişken Stinnett ve Diehl 2002 tarafından güncellenen COW veri tabanından alınmıştır.

Komşuluk Bağı (Contiguity): Çatışma literatürü birbirine komşu olan ülkelerin diğer ülkelere oranla daha sıklıkla çatışma yaşayabileceğini ileri sürmektedir (Stinnett, Tir, Schafer, Diehl, ve Gochman, 2002). Bu argümanı kontrol etmek için kullanılan veri yine COW projesinden alınmıştır. İki ülke arasında komşuluk bağı varsa bu değer bir (1) yoksa sıfır (0) olarak kodlanmaktadır.

Müşterek Demokrasi (Joint Democracy): Demokratik barış teorisi, demokratik iki devlet arasındaki çatışma olasılığının biri veya her ikisi de demokratik olmayan iki devlete nazaran daha düşük olduğunu ileri sürmekte ve dolayısıyla müşterek demokrasinin çatışmayı azalttığı görüşündedir. Bu faktörü kontrol etmek için eğer iki devletin demokrasi skoru +7 ve üzerinde ise kullanılan veri bir (1) değerini almakta, aksi takdirde sıfır (0) olarak kodlanmaktadır.

Barış Yılı: Beck, Katz ve Tucker (1998) ikili nitelikte olduğu çalışmalarda, lineer ve lineer olmayan zamansal sürenin karıştırıcı etkisini kontrol etmek için analize tabi testlere bir barış yılı değişkeninin eklenmesini önermektedir. Bu doğrultuda istatistiksel modele COW MID veri tabanında elde edilmiş bir barış yılı sayım değişkeni eklenmiştir.

4.4. İstatistiksel Model

Araştırmada kullanılan bağımlı değişken ikili (binary) değere sahip olduğu için (çatışma varsa 1 aksi takdirde sıfır) araştırmada test edilen ilişki için lojistik regresyon yöntemini kullanacaktır. Test edilecek model aşağıdaki gibi formüle edilebilir:

$$\text{MID Başlatma} = \beta_0 + \beta_1 \text{İç Çatışma}_{(t-1)} + \beta_2 \text{GSMH}_{(t-1)} + \beta_3 \text{Enflasyon}_{(t-1)} + \beta_4 \text{Otokrasi} + \beta_5 \text{Otokrasi} * \text{İç Çatışma}_{(t-1)} + \beta_6 \text{Otokrasi} * \text{GSMH}_{(t-1)} + \beta_7 \text{Otokrasi} * \text{Enflasyon}_{(t-1)} + \beta_8 \text{Karma Rejimler} + \beta_9 \text{Karma Rejimler} * \text{İç Çatışma}_{(t-1)} + \beta_{10} \text{Karma Rejimler} * \text{GSMH}_{(t-1)} + \beta_{11} \text{Karma Rejimler} * \text{Enflasyon}_{(t-1)} + \beta_{12} \text{Komşuluk Bağı} + \beta_{13} \text{Güç Oranı} + \beta_{14} \text{Süreğen Rekabet} + \beta_{15} \text{Müşterek Demokrasi} + \beta_{16} \text{Büyük Devlet Statüsü} + \beta_{17} \text{Toprak Anlaşmazlıkları} + \beta_{18} \text{Barış Yılı}$$

5. BULGULAR

Araştırmanın önceki bölümlerindeki argüman, farklı rejim liderlerini farklı sorunlar karşısında saldırgan dış politika izlemeye motive ettiği yönündeydi. Tablo 2 rejim şekli, konu ehemmiyeti ve saldırgan dış politika arasındaki ilişkiyi kontrol değişkenlerini de dikkate alarak ortaya koymaktadır.

Tablo 1’de elde edilen sonuçlardan da anlaşılacağı gibi farklı rejim liderlerinin farklı koşullar altında hedef saptırma eğilimlerini tespit etmek için oluşturulan etkileşim içindeki değişkenler teorik bölümde formüle edilen hipotezlerle uyum göstermektedir.

Genel itibariyle elde edilen sonuçlar, demokratik ve karma rejim liderlerinin ekonomik sıkıntılar karşısında saldırgan bir politika izlediğini ortaya koyarken, otokratik rejim liderlerinin saldırgan dış politika eğilimlerinin iç çatışmalar karşısında artışa geçtiğini göstermektedir. Bununla birlikte tablonun birinci kolonunda sıralanan bulguların yukarıda geliştirilen teorik çerçeveden sapmalar sergilediği de dikkate alınmalıdır. Bu durum kendisini özellikle demokratik ve karma rejim liderlerin enflasyon karşısında sergilediği tutumla göstermektedir.

TABLO 1: İç Faktörlerin Üç Rejim Türü için Devletlerarası Silahlı Anlaşmazlıklar Üzerine Yaptığı Etkiyi Ölçen Genelleştirilmiş Tahmin Denklem Modeli

Değişkenler	Model 1 (Tam)	Model 2 (İndirgenmiş)	Model 3 (İndirgenmiş)
İç Çatışma	.014 (.015)	.014 (.014)	.023 (.014)
GSMH	-.030* (.016)	-.034*** (.013)	-
Enflasyon	-.052** (.022)	-	-.033 (.022)
Otokrat Rejim	-.622*** (.204)	-.458*** (.171)	-.483** (.189)
Otokrat*İç Çatışma	.072*** (.027)	.054** (.023)	.065*** (.025)

Otokrat*GSMH	.0001 (.022)	.012 (.0167)	-
Otokrat*Enflasyon	.060** (.026)	-	.042 (.026)
Karma Rejim	-.692*** (.234)	-.450** (.204)	-.589*** (.229)
Karma*İç Çatışma	.038 (.031)	.032 (.027)	.039 (.029)
Mixed*GSMH	-.002 (.023)	.012 (.018)	-
Karma*Enflasyon	.089*** (.031)	-	.064** (.030)
Güç Oranı	.469** (.226)	.493** (.202)	.321 (.216)
Komşuluk	.729*** (.205)	.750** (.178)	.779*** (.193)
Süreğen Rekabet	1.679*** (.143)	1.611*** (.134)	1.584*** (.137)
Müşterek Demokrasi	-.879*** (.171)	-.763*** (.159)	-.881*** (.168)
Büyük Güç	-.216 (.246)	-.244 (.210)	-.055 (.233)
Toprak Anlaşmazlıkları	4.14*** (.202)	4.084*** (.183)	4.189*** (.194)
Barış Yılı	-.008* (.005)	-.012** (.004)	-.010** (.004)
Sabit	-3.34*** (.251)	-3.460*** (.190)	-3.465*** (.204)
N Gözlem	37057	40877	38691
N. Grup	1802	1921	1840
Ki-Kare (df)	1135.22*** (21)	1290.91*** (18)	1211.75*** (18)

Not: Tablodaki tüm testler Stata 10 istatistik programı ve XTGEE prosedürü kullanılarak yapıldı. Her üç modeldeki bağımsız değişken olarak Devletlerarası Silahlanmış Anlaşmazlıklar. Standart Hatalar parantez içinde gösterilmiştir. Anlamlılık Derecesi= *p<.1. **p<.05. ***p<.01.

İç çatışma, birinci modelin ilk değişkeni olması sebebiyle, elde edilen sonuçlar bu değişkenden başlanarak analiz edilebilir. Bu değişken için elde edilen katsayı değerlerine bakıldığında, elde edilen değerlerin tüm rejimler için pozitif bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Ne var ki, istatistiksel anlamlılık değerleri göz önünde bulundurulduğunda bu değişkenin sadece otokratik rejimler için geçerli bir seviyede olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle otokratik rejim ve iç çatışma etkileşimi için elde edilen parametre değeri ($\beta = .072$) olup $p < .05$ seviyesinde bir anlamlılık taşımaktadır.

Diğer taraftan demokratik ve karma rejimler ve iç çatışma değişkenleri arasındaki etkileşimlerin katsayı değerlerinden anlaşılacağı üzere iç çatışmaların bu rejimler için dış politikada saldırgan bir politika izlemeye yeterince etki etmediği ortadadır. Hem karma ($\beta = .038$) hem de demokratik ($\beta = .014$) rejimlerin katsayı değerlerinin istatistiksel güvenilirlik eşliğini yakalamamaktadır.

Öngörülen Devletlerarası Silahlı Anlaşmazlıkların (Militarized Intersate Disputes) meydana gelme olasılığına yaptığı etki göz önünde bulundurulduğunda, bu değişkenin devletlerarası çatışmalara yaptığı etki daha belirgin bir şekilde görülmektedir. Mesela Tablo 2’de gösterildiği gibi iç çatışma olasılığı ortalamasındaki bir standart sapmalı artış, demokratik rejimler için çatışma olasılığını .0072’den .0079’a çıkartırken bu değişiklik karma rejimler için 0.0041’den 0.0060 olarak gerçekleşmektedir. Otokratik rejimlerde ise artış 0.0041’den .0081 olmaktadır. Öngörülen MID artış olasılığı yüzdelik cinsinden ifade edilecek olursa, bu demokratik rejimler için %8, karma rejimler için yaklaşık olarak %32 ve otokratik rejimler için yaklaşık olarak %46’dır.

Tablo 2: İç Çatışmanın Üç Rejim Şekli İçin Devletlerarası Silahlı Anlaşmazlık Başlatmaya Yaptığı Öngörülen ve Lojistik Olasılıksal Etki

	Ortalama + 1 SD	Ortalama – 1 SD	Lojistik Olasılık
Demokratik Rejimler	0.00796305	0.00720408	1.014029
Karma Rejimler	0.0060815	0.00418711	1.038578
Otokratik Rejimler	0.00819396	0.00440972	1.074785

Ekonomik faktörlerin farklı rejimlerin dış politika tutumlarına yaptığı etkiye bakacak olursak Model 1’de bu etkileri ölçmek için iki farklı gösterge kullanılmıştır. Bunlar gayri safi milli hasıla ve enflasyondaki artış değerleridir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında bu iki değişkenin de MID başlatmaya etkileri olduğu gözlenmektedir. Anca daha yakından bakıldığında gayri safi milli hasıla (GSMH) değerlerinde yaşanan düşüşlerin sadece demokratik rejimlerde anlamlı farklılaşmaya neden olduğu görülmektedir. Demokratik rejimler için elde edilen GSMH parametre değerinin negatif ($\beta = -.030$) ve istatistiksel anlamlılık değerinin $p < .1$ seviyesinde olduğu görülmektedir. Tablo 3’e bakıldığında demokratik rejimlerdeki GSMH’deki düşüşün dış çatışma olasılığında yarattığı artış daha iyi gözlenebilmektedir. Buna göre GSMH ortalamasında yaşanan 1 standart sapmalı düşüş demokratik rejimlerin çatışma olasılığına .0089’dan .0063 düşüren bir etkide bulunarak çatışma riskini %30 artırmaktadır.

Karma rejimlerin de GSMH değerlerinde yaşanan düşüşler karşısında saldırgan bir dış politika eğiliminde oldukları gözlenirse de elde edilen parametre değerinin istatistiksel bir anlamlılık taşımadığı Tablo 1 Model 1’den gözlenmektedir. Diğer taraftan gayri safi milli hasılanın otokratik rejimlerin saldırgan dış politikası üzerine yaptığı etki pozitif olmakla birlikte istatistiksel anlamlılık yönünden güvenilir bir görüntü sergilememektedir.

Bu noktaya kadar yapılan analizlerden elde edilen sonuçların otokratik ve demokratik rejimler için geliştirilen hipotezleri destekler nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguları tekrarlayacak

olursak, demokratik rejimlerin, otokratik ve karma rejimlere kıyasla gayri safi milli hasılda yaşanan düşüslere daha duyarlı oldukları ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan iç politik çatışmaların, demokratik rejimlerin dış politika eğilimleri üzerine bir etkide bulunmadığı gözlenmiştir. Buna karşın otokratik rejimlerin ise iç çatışmalar karşısında dış politik çatışmalara daha yatkın olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3: Gayri Safi Milli Hasılda Yaşanan Değişimlerin Üç Rejim Şeklinin Devletlerarası Silahlı Çatışma Başlatmaya Yaptığı Öngörülen ve Lojistik Olasılıksal Etki

	Ortalama + 1 SD	Ortalama - 1 SD	Lojistik Olasılık
Demokratik Rejimler	0.00637757	0.00899316	0.971223
Karma Rejimler	0.00368986	0.00689868	0.97645
Otokratik Rejimler	0.00689868	0.00713497	1.000158

Elde edilen bu sonuçlar, otokratik rejimlerin ekonomik koşullarda yaşanacak sarsıntıların negatif etkilerinden korunaklı olduğu gibi bir görüntü sergilese de rejimlerin enflasyon karşısında sergiledikleri tutum dikkate alınmadan böyle bir çıkarımda bulunmak yanlış olacaktır. Nitekim, enflasyonun yaptığı etkiler incelendiğinde çok farklı bir manzarayla karşılaşmaktadır. Tablo 1 Model 1'deki enflasyon katsayı değerlerine bakıldığında tüm rejim türleri için istatistiksel olarak anlamlı bulgulara rastlanmaktadır. Karma rejimler için sonuçlar biraz daha ilginç görünmektedir. Gayri safi milli hasıla ve iç çatışma baskısı altında herhangi bir hedef saptırma eğilimi gözlenmeyen bu tür rejimlerin enflasyonda yaşanan artışlar karşısında belirgin bir şekilde çatışmacı bir politika izlediklerini gözlemek mümkündür. Tablo 4'den de görülebileceği gibi enflasyon ortalamasında yaşanan bir standart sapmalı farklılık karma rejimlerin çatışma olasılığına %25'lik bir etkide bulunmaktadır.

Tablo 4: Enflasyonda Yaşanan Değişimlerin Üç Rejim Şeklinin Devletlerarası Silahlı Çatışma Başlatmaya Yaptığı Öngörülen ve Lojistik Olasılıksal Etki

	Ortalama + 1 SD	Ortalama - 1 D	Lojistik Olasılık
Demokratik Rejimler	0.00612797	0.00935838	0.94944
Karma Rejimler	0.00586702	0.00434036	1.092773
Otokratik Rejimler	0.00623794	0.00579606	1.062762

Enflasyon ve saldırgan dış politika arasındaki bir ilişkinin varlığı demokratik rejimler için de geçerli görünmekte. Ne var ki, bu etkinin ters orantılı olduğu dikkate alınmalıdır. Demokratik rejimler

için elde edilen katsayı değeri negatif ($\beta = -.052$) olup istatistiksel güvenilirlik derecesi $p < .1$. Bu şu anlama gelmektedir; demokratik rejimler, saldırgan dış politikayı enflasyon baskısından uzak oldukları zaman gerçekleştirilmekteler. Tablo 4 göz önünde bulundurulduğunda enflasyon düştükçe demokratik rejimlerin çatışma başlatma eğilimi artmaktadır. Olasılıksal olarak ifade edecek olursak, enflasyonun ortalamasında yaşanacak bir standart sapmalı düşüş çatışma olasılığını %34 artırmaktadır.

Otokratik rejimler ise enflasyon karşısında karma rejimler gibi tepki verdikleri gözlenmektedir. Tablo 4'den hareketle enflasyonda yaşanacak bir standart sapmalı değişikliklerin demokratik rejimlerin MID başlatma eğilime % 8'lik gibi bir etkiye bulunduğu anlaşılmaktadır.

Gayri safi milli hasıla ve enflasyo için elde edilen sonuçların teorik beklentilerden farklılık göstermesi bu iki değişken arasında oto-korelasyon olabileceği endişesine neden olmaktadır. Dolayısıyla hem bunu kontrol etmek hem de elde edilen sonuçların güvenilirliğini artırmak için indirgenmiş iki model daha test edilmektedir. Bu modellerden bir tanesi GSMH'ye yer verirken diğeri is enflasyona yer vermektedir. Bu uygulamanın saldırgan amaçlı dış politika literatüründeki yaklaşımlarla örtüştüğünü belirtmekte fayda var (bknz. Fordham, 2005; Brule, 2006). Elde edilen sonuçlar Tablo 1'deki Model 2 ve 3'de sergilenmektedir. Öncelikle dikkat çeken önemli husus ki-kare testlerindeki farklılıklardır. İndirgenmiş modellerdeki ki-kareler tam modele göre daha büyük değerler vermektedir. Bu da indirgenmiş modellerin daha güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

Model 2 tam modelden enflasyon çıkarılınca elde edilen sonuçların sergilendiği indirgenmiş modeli temsil etmektedir. Bu modelde elde edilen sonuçların tam modelde elde edilen sonuçlarla paralellik gösterdiği gözlenmektedir. Ancak GSMH'nin indirgenmiş modelde daha güçlü bir etkiye sahip olduğu görülmektedir ($p = .07$ 'den $p = .009$ 'a düşmektedir). Bu da demokratik rejimlerin GSMH düşüşleri karşısındaki dış çatışma eğilimlerine olan güveni artırmaktadır. Buna karşın karma ve otokratik rejimler için elde edilen değerler tam modele göre stabil bir görüntü sergilemektedir.

Model 3 bakıldığında tam modelden en keskin sapmaların bu modelde meydana geldiğidir. Model 1'in aksine enflasyonun demokratik ve otokratik rejimler için istatistiksel anlamlılığını yitirdiği gözlenmektedir. Buna karşın karma rejimler için enflasyon değişkeninin değeri stabilitesini korumaktadır. Başka şekilde ifade edecek olursa Model 3'de karma rejimlerin çatışma eğilimi enflasyon artışı ile doğru orantılı olarak artış göstermektedir. İç çatışmanın bu modeldeki değerleri tam modelde olduğu gibi stabil görünmemektedir. Ancak enflasyon için elde edilen değerlerin tam ve indirgenmiş modelde farklılık göstermesi GSMH ve enflasyon arasında oto-korelasyon olduğu ihtimalini doğrulamaktadır.

Yukarda geliştirilen kuramsal argümana göre değerlendirildiğinde ekonomik göstergelerin, neden demokratik ve karma rejimlerde farklı eğilimlere neden olduğu cevap verilmesi gereken ciddi bir

soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu soruya yanıt aramadan önce, Tablo 1'in kontrol değişkenleri çerçevesinde değerlendirilmesinde faydalı olacaktır. Kontrol değişkenlerinin literatürdeki konvansiyon yaklaşımlarla örtüştüğü görülmektedir. Sınırdışlık, süreğen rekabet, müşterek demokrasi ve barış yılı değişkenleri için elde edilen katsayı değerlerinin hem tam hem de indirgenmiş modellerde istatistiksel güvenilirliğe sahip olduğu gözlenmektedir. Sınırdışlık, süreğen rekabet ve toprak anlaşmazlıkları çatışma riskini artırırken, müşterek demokrasi ve barış yılının çatışmayı bastırdığı gözlenmektedir.

Öte yandan güç dengesinin üç model içerisinde değişken bir görünüm sergilediği görülmektedir. İlişkinin şekli her üç modelde pozitif olmakla birlikte, bu değişken üçüncü modelde anlamlılık seviyesine ulaşmamaktadır. Büyük güç olma ile MID başlatma arasında da anlamlı bir ilişkiye rastlanmamaktadır.

Genel itibari ile elde edilen sonuçlar demokratik ve karma rejimlerin neden farklı ekonomik göstergeler altında farklı çatışma eğilimleri göstermekte olduğuna dikkat çekmektedir. Tekrarlayacak olursak demokratik rejimler GSMH 'da yaşanan düşüşler karşısında saldırgan bir politika izlerken, karma rejimler bunu enflasyon karşısında sergilemektedir.

Bu farklılığın nedenlerini anlamak için enflasyonun politik teorilerine bakmak gerekir (Desai, Olofsgard ve Yousef, 2003). Fiyat dalgalanmalarını ve enflasyonu rejim özellikleri ile açıklamaya çalışan devletin ele geçirilmesi yaklaşımları, liderlerin mali ve para politikalarını manipüle etmeye engel olacak güçlü demokratik kurumların eksikliğine vurgu yapmaktadır. Bu yaklaşıma göre rekabetçi ve çoğulcu sistemler, siyasi liderlerin para politikaları ve enflasyonu kendi siyasi çıkarları için kullanmasına engel olacak mekanizmalara sahiptir. Buna karşın enflasyon, siyasi denetleme mekanizmalarının zayıf olduğu sistemlerde, politik kazanımlar peşinde olan siyasetçi ve rant arayışında olan kesimlerin çıkarlarına hizmet eder.

Elde edilen ampirik bulgular farklı rejimlerin izleme eğilimi içinde oldukları farklı ekonomi politikalarıyla beraber değerlendirildiğinde, demokratik rejim liderlerinin neden GSMH'da yaşanan düşüşler karşısında saldırgan bir dış politika eğilimi taşıırken, karma rejim liderlerinin bu eğiliminin enflasyon karşısında ortaya çıktığı daha iyi anlaşılmaktadır. İşsizlik, GSMH 'da yaşanan gerilemenin en doğal sonucu olarak göze çarpmaktadır. Seçmenin iktidardaki liderlerin başarısını değerlendirirken kıstas olarak ekonomik performansı baz aldığı düşünülürse, GSMH'nin düşmesiyle iktidardaki liderlerin cezalandırılması kaçınılmaz olur (Hellwig ve Samuels, 2007). Ne var ki demokratik rejim liderlerinin ekonomiye yön veren kurumlar üzerinde tam yetki ve kontrol sahibi olmamaları hedef saptırma motivasyonları için önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, saldırgan bir dış politika izlemek gibi riskli eylemlere girişmek yerine kredi yaratmak veya para politikalarını etkileyerek

ekonomik unsurları manipüle etmek arzulanan bir seçenek olmakla birlikte demokratik rejimlerdeki güçler ayrılığı dengesi ve/veya bağımsız banka ve kurumların varlığı demokratik rejim liderlerinin bu türden seçenekleri suistimal etmelerine engel olmaktadır (Russet,1990a; DeRouen, 1995; Leed ve Davis, 1997; Brule, 2006).

Kurumsal engellerin varlığından daha da önemlisi, demokratik rejim liderlerinin elinde ekonomi kötüye gidince buna müdahale edecek sihirli değnekleri bulunmamaktadır. Belli araç ve mekanizmaların kullanımı söz konusu olsa bile hiçbir müdahale yeterince hızlı sonuçlar doğurmayacaktır. Ancak DeRouen (1995)'in de gözlemlediği gibi hiçbir demokratik lider halkın nezdindeki itibari azaldıkça bunu oturup izlemekle yetinmeyecektir. Bu da GSMH ile saldırganlık, enflasyon ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi izah etmektedir. Yani iç politikada ekonomiyi manipüle edemeyen liderler beceriksizliklerini örtbas için dış politikayı bir araç olarak kullanabilmektedir (Richards vd., 1993; Downs ve Rocke, 1995; Smith, 1996a; 1996b; 1998; Heldt, 1999).

Devletin ele geçirilmesi yaklaşımları, karma rejim liderlerinin neden enflasyon karşısında daha saldırgan bir politika izlediklerini de izah etmektedir. Yarı demokratik karaktere sahip olan bu tür rejimlerde, çoğunluğun seçimler yolu ile politik sürece katılımı sağlanırken, kurumların zayıflığı ve siyasi sorumluluk mekanizmalarındaki boşluklar bu tür rejimlerin kurumlarını siyasi liderlerin manipülasyonuna açık hale getirmektedir. Tüm demokratik görünümüne rağmen bu tür rejimler, çıkarlarını koruma endişesi taşıyan güçlü grupların baskısı altında bulunmaktadır (Mansfield ve Snyder, 2002).

Enflasyonun, liderlerin ve onların rant arayışı içindeki yandaşlarının sığ çıkarlarına hizmet etmek için bilinçli seçilen bir politika aracı olduğu düşünülürse, siyasi otoritenin enflasyona engel olmak için politikalar geliştirmesini beklemek gerçekçi olmayacaktır. Ancak artan enflasyona bir çözüm üretmemek bundan zarar gören kesimlere ve bu mağduriyeti kullanma arzusunda olan rakip partilere iktidara saldırmak için uygun bir zemin oluşturacaktır. Bu iki faktörün bir araya gelmesi Mansfield ve Snyder'ın (1995; 2002) da gözlemlediği gibi kitlelerin desteğini alabilmek için milliyetçi söylemlerin gelişmesine elverişli bir ortam yaratır. Ancak bu tür söylemler kontrolden çıkarak saldırgan bir dış politikaya neden olmaktadır.

6. SONUÇ

Siyasi liderler, rejim şekli fark etmeksizin, politika geliştirirken, bu politikaların sadece ülkeyi nasıl etkileyeceği ile değil aynı zamanda kendi siyasi geleceklerini nasıl etkilediği ile de ilgilenirler. Geçmişte saptırma amaçlı saldırgan dış politika üzerine yapılan çalışmaların farklı rejim liderlerinin hedef saptırma eğiliminin farklı iç politika sorunlarından etkilenebileceği olasılığını göz ardı ettiği görülmektedir.

Bu bağlamda bu çalışmada elde edilen en önemli bulgu hedef saptırma eğiliminin sadece bir rejim türüne mahsus bir eylem olmadığıdır. Hedef saptırma ne iddia edildiği gibi sadece otokratik rejimlere ne de sadece demokratik rejimlere has bir patolojidir.

Farklı rejim liderlerinin hedef saptırma eğilimlerinde sergiledikleri farklılıkların iktidarlarının geleceğine yaptığı etkiye göre farklı iç sorunlardan kaynaklandığını görülmektedir. Otokratik rejimlerin bu çalışmada da ortaya konduğu gibi hedef saptırdığı ortadadır. Ancak bunu, daha çok iktidarlarına belirgin bir tehdidin olduğu iç çatışmalarla karşılaştıkları durumlarda yaptıkları görülmektedir. Tüm baskı mekanizmalarına karşın iktidarlarına karşı yükselmiş ciddi bir muhalefet geleceklerinin nedenli tehdit altında olduğunun açıkça göstermektedir. Bu tür rejim liderlerinin iktidardan uzaklaştırıldıklarında akıbetlerinin yüksek ihtimalle ölümle sonuçlanacağı göz önünde bulundurulduğunda, bu liderlerin başarısızlıkla sonuçlanma pahasına da olsa saldırgan bir dış politika izlemeleri anlam kazanmaktadır.

Buna karşın elde edilen bulgular demokratik liderin ekonomik sıkıntılar karşısında hedef saptırma eğilimine sahip olduğu tezini de desteklemektedir. Demokratik ülkelerde, liderlerin ekonomiden sorumluluğu davulun boyunlarında tokmağın başkasının elinde olduğu bir durumu andırmaktadır. Seçmen nazarında ekonominin gidişatından sorumlu tutulmalarına rağmen kötü gidişata müdahale edebilme yetkileri oldukça sınırlı olması, bu liderlerin siyasi geleceklerini riske sokmaktadır. Demokratik ülkelerin ekonomilerinde meydana gelen gerilemeler ile bu ülke liderlerinin dış politikadaki saldırgan eğilimleri arasındaki olumlu ilişki, dış politikanın demokratik liderlerin ekonomi dışındaki alanlarda becerilerini göstermek için kullandıkları bir zemin olduğunu iddia eden teorik yaklaşımları destekler niteliktedir (Smith, 1996b; 1998). Kötü ekonomik gidişatı takip eden saldırgan bir dış politika aynı zamanda liderlerin içerdeki sorunlardan dikkatleri uzaklaştırma ve kamuoyu nezdindeki itibarlarını artma kaygısı içinde oldukları sonucuna neden olmaktadır.

Aynı şekilde karma rejim liderlerinin hedef saptırma eğilimlerinin de ekonomik faktörlerden etkilendiği ortadadır. Ancak karma rejim liderlerini saldırgan dış politika izlemeye sevk eden ekonomik faktörler, demokratik rejim liderlerini saldırgan dış politika izlemeye sevk eden faktörlerden farklılık göstermekte ve bu farklılığın tamamen izlenilen ekonomi politikalarından kaynaklandığı görülmektedir. Karma rejimlerde liderler ekonomiyi iktidarlarını ayakta tutacak bir rant aracı olarak kullanırlar. Böyle olunca izledikleri ekonomik politikaların doğal bir sonucu olan enflasyonla mücadele etmeleri beklenemez. Ancak bu türden liderler, demokratik rejimlerde olduğu gibi, seçmene hesap vermekle yükümlüdürler. Seçimde dış tehdit algısı yaratmak bu anlamda hem ekonomik sorunlardan dikkati dağıtmak hem de toplumsal birlikteliği tesis etme anlamında çıkarlarına hizmet eden faydalı bir yöntem olabilir.

Özetlemek gerekirse, söz konusu amaç, hedef saptırma olunca demokratik rejimlerin otokratik rejimlerden veya otokratik rejimlerin demokratik rejimlerden farklı bir tutum sergilemedikleri görülmektedir. Aynı durum karma rejimler için de geçerlidir. Burada elde edilen bulgular, hedef saptırmada önemli olan hususun hangi türden sorunların hangi türden rejim liderlerinin siyasi geleceğine etkide bulunduğudur.

KAYNAKÇA

- Beck, Nathaniel, Katz J.N., and Tucker R. (1998) “Taking Time Seriously: Time-Series-Cross-Section Analysis with a Binary Dependent Variable”, *American Journal of Political Science*, 42 (4): 33-61.
- Bennett, D. S. (1998) “Integrating and Testing Models of Rivalry”, *American Journal of Political Science* 42(4): 1200-1232.
- Brule, D. (2006) “Congressional Opposition, the Economy, and the US Dispute Initiation, 1946-2000”, *Journal of Conflict Resolution*, 50 (4): 463-483.
- Bueno de Mesquita, B. ve Siverson, R. M. (1997) “Nasty or Nice? Political Systems, Endogenous Norms, and the Treatment of Adversaries”, *Journal of Conflict Resolution*, 41 (1): 175-199.
- Bueno de Mesquita, B., Smith A., Siverson, R. M. ve Morrow, J. D. (2003) *The Logic of Political Survival*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Bueno de Mesquita, B., ve Siverson, R. M. (1995) “War and the Survival of Political Leaders: A Comparative Study of Regime Types and Political Accountability”, *American Political Science Review*, 89 (4): 841-855.
- Bueno de Mesquita, B., Siverson, R. M. ve Woller, G. (1992) “War and the Fate of Regimes: A Comparative Analysis”, *American Political Science Review*, 86 (3): 638-646.
- Chiozza, G. ve Goemans, H.E. (2003) “Peace Through Insecurity: Tenure and International Conflict”, *Journal of Conflict Resolution* 47 (4): 443-467.
- Chiozza, G., ve Goemans, H. E. (2004) “Avoiding Diversionary Targets”, *Journal of Peace Research*, 41 (4): 423-443.
- Clark, D. H. (2003) “Can Strategic Interaction Divert Diversionary Behavior? Model of US Conflict Propensity”, *The Journal of Politics* 65 (4): 1013-1039.
- Coser, L. A. (1956). *The Functions of Social Conflict*. New York: Free Press.

- Cross-National Time-Series Data Archive, 1815-2007 [Elektronik Kaynak], (2007) Binghamton, NY: Databanks International.
- Davies, G. A. M. (2008) “Inside Out or Outside In: Domestic and International Factors Affecting Iranian Foreign Policy Towards the United States, 1990-2004”, *Foreign Policy Analysis*, 4: 209-225.
- Davies, G. A. M. (2002) “Domestic Strife and the Initiation of International Conflicts: A Directed Dyad Analysis, 1950-1982”, *Journal of Conflict Resolution*, 46 (5): 672-692.
- DeRouen Jr., K. R. (1995) “The Indirect Link: Politics, the Economy, and the Use of Force”, *Journal of Conflict Resolution*, 39 (4): 671-695.
- Desai, R. M., Olofsgard, A. ve Yousef T. M. (2003) “Democracy, Inequality, and Inflation”, *American Political Science Review*, 97 (3): 391-406.
- Downs, G. W. ve Rocke, D. M. (1996) “Conflict, Agency, and Gambling for Resurrection: The Principal-Agent Problem Goes to War”, *American Journal of Political Science*, 38 (2): 362-380.
- Enterline, A. J., ve Gleditsch, K. S. (2000) “Threats, Opportunity, and Force: Repression and Diversion of Domestic Pressure, 1948-1982”, *International Interactions*, 26 (1): 21-53.
- Fordham, B. O. (1998) “Partisanship, Macroeconomic Policy, and US Uses of Force, 1949-1994”, *Journal of Conflict Resolution*, 42 (4): 418-439.
- Fordham, B. O. (2002) “Another Look at “Parties, Voters and the use of Force Abroad”, *Journal of Conflict Resolution*, 46 (4): 572-596.
- Fordham, B. O. (2005) “Strategic Conflict Avoidance and the Diversionary Use of Force”, *The Journal of Politics* 67 (1): 132-153.
- Foster, D. M. (2006a) “State Power, Linkage Mechanisms, and Diversion against Non-Rivals”, *Conflict Management and Peace Science*, 23, 1-21.
- Foster, D. M. (2006b) An “Invitation to Struggle”? The Use of Force Against “Legislatively Vulnerable” American Presidents”, *International Studies Quarterly*, 50: 421-444.
- Gelpi, C. (1997) “Democratic Diversions: Governmental Structure and the Externalization of Domestic Conflict”, *The Journal of Conflict Resolution* 41(2): 255-282.
- Ghosn, Faten, Palmer G. ve Bremer S. (2004) “The MID3 Data Set, 1993–2001: Procedures, Coding Rules, and Description”, *Conflict Management and Peace Science* 21,133-154.
- Goemans, H.E. (2008) “Which Way Out? The Manner and Consequences of Losing Office”, *Journal of Conflict Resolution*, 52 (6):771-794.

- Goertz, G. ve Diehl, P. (1992) “The Empirical Importance of Enduring Rivalries”, *International Interactions* 18(2): 15 1-63.
- Goldstein, J. S. (1992) “A Conflict-Cooperation Scale for WEIS Events Data”, *Journal of Conflict Resolution*, 36(2): 369–85.
- Haas, M. (1968) “Social Change and National Aggressiveness, 1900-1960.” In *Quantitative International Politics: Insights and Evidence*, J. David Singer, ed. New York: Macmillan Co., The Free Press, 215-244.
- Haynes, K. (2017) “Diversionary Conflict: Demonizing enemies or demonstrating competence?”, *Conflict Management and Peace Science* 34 (4): 337-358.
- Hazelwood, L. (1975) *Diversion Mechanisms and Encapsulations Processes: The Domestic Conflict-Foreign Conflict Hypothesis Reconsidered*. In *Sage International Yearbook of Foreign Policy Studies*, P. J. McGowan, ed. Beverly Hills, CA: Sage, 213-43.
- Heldt, B. (1999) “Domestic Politics, Absolute Deprivation, and the Use of Armed Forces in Interstate Territorial Disputes”, *Journal of Conflict Resolution*, 43 (4): 451-478.
- Hellwig, T. ve Samuels, D. (2007) “Electoral Accountability and the Variety of Democratic Regimes”, *British Journal of Political Science*, 37: 1-26.
- Hess, G. D. ve Orphanides, A. (1995) “War, Politics: An Economic, Rational-Voter Framework”, *American Economic Review*, 85 (4): 828-846.
- Hess, G. D. ve Orphanides, A. (2001) “War and Democracy”, *Journal of Political Economy*, 109 (4): 776-810.
- Jagers, K. ve Gurr, T. R. (1995) “Tracking Democracy’s Third Wave with the Polity III Data”, *Journal of Peace Research*, 32 (4): 469-482.
- James, P ve Oneal, J. (1991) “The Influence of Domestic and International Politics on the President’s Use of Force”, *Journal of Conflict Resolution*, 35 (2): 307-332.
- Jones, D. M., Bremer, S. A. ve Singer, J. D. (1996) “Militarized Interstate Disputes, 1816-1992: Rationale, Coding Rules, and Empirical Patterns”, *Conflict Management and Peace Science* 15 (2): 163:213.
- Kisangani, E. F. ve Pickering, J. (2011) “Democratic Accountability and Diversionary Force: Regime Types and the Use of Benevolent and Hostile Military Force”, *Journal of Conflict Resolution*, 55 (6): 1021-1046.

- Kisangani, E. F. ve Pickering, J. (2007) “Diverting with Benevolent Military Force: Reducing Risks and Rising above Strategic Behavior”, *International Studies Quarterly*, 51, 277-299.
- Klein, J., Goertz, G. ve Diehl, P. F. (2006) “The New Rivalry Data Set: Procedures and Patterns”, *Journal of Peace Research*, 43 (3): 331-348.
- Leeds, B. A. ve Davis, D. R. (1997) “Domestic Political Vulnerability and International Disputes”, *Journal of Conflict Resolution*, 41 (6): 814-34.
- Levy, J. S. (1989) “Diversionary Theory of War.” In Manus I. Midlarsky (ed.), *Hand Book of War Studies*, Winchester, Mass.: Unwin Hyman, Inc.
- Mansfield, E. D. ve Snyder, J. (1995) “Democratization and the Danger of War”, *International Security*, 20 (1): 5-38.
- Mansfield, E. D. ve Snyder, J. (2002) “Democratic Transitions, Institutional Strength and War”, *International Organization*, 56 (2): 297-337.
- Meernik, J. ve Waterman, P. (1996) “The Myth of the Diversionary Use of Force by American Presidents”, *Political Research Quarterly* 49 (3): 573-590.
- Miller, R. A. (1999) “Regime Type, Strategic Interaction, and the Diversionary Use of Force”, *Journal of Conflict Resolution* 43 (3): 388-402.
- Miller, R. A. (1995) “Domestic Structures and the Diversionary Use of Force”, *American Journal of Political Science* 39 (3): 760-785.
- Mitchell, S. M. ve Prins, B. C. (2004) “Rivalry and Diversionary Uses of Force”, *Journal of Conflict Resolution*, 48 (6): 937-961.
- Morgan, C. T. ve Bickers, K. N. (1992) “Domestic discontent and the External Use of Force”, *Journal of Conflict Resolution* 36(1): 25-52.
- Morgan, T. C. ve Anderson, C. J. (1999) “Domestic Support and Diversionary External Conflict in Great Britain, 1950- 1992”, *The Journal of Politics* 61 (3): 799-814.
- Morgan, T. C. ve Campbell, S. H. (1991) “Domestic Structure, Decisional Constraints, and War: So Why Kant Democracies Fight?”, *Journal of Conflict Resolution*, 35 (2): 187-211.
- Ostrom, C. W. ve Job, B. L. (1986). “The President the Use of Force.” *American Political Science Review*, 80 (2): 541-566.
- Polity IV Project. (2000) *Polity IV Dataset*. [Computer File; Version p4v20001.]College Park: Center for International Development and Conflict Management, University of Maryland.

- Richards, D., Morgan, T.C., Wilson, R. K., Schwebach, V. L. ve Young, G. D. (1993) “Good Times, Bad Times, and the Diversionary Use of Force: A Tale of Some Not-So-Free Agents”, *Journal of Conflict Resolution* 37 (3): 504-535.
- Rummel, R. J. (1963) “Dimensions of Conflict Behavior Within and Between Nations, *General Systems Yearbook*, 8:1-50.
- Russett, B. M. (1990) *Economic Decline, Electoral Pressure, and the Initiation of Interstate Conflict.* In *Prisoners of War*, edited by Charles S. Goachmen ve Alan Ned Sabrosky, 123-40. Lexington, MA: Lexington Books.
- Simmell, G. (1898) “The Persistence of Social Groups”, *American Journal of Sociology*, 4: 662-98, 829-36.
- Singer, J. D. (1987) “Reconstructing the Correlates of War Dataset on Material Capabilities of States, 1816–1985”, *International Interactions* 14, 115–32.
- Small, M. ve Singer, J. D. (1982) *Resort to Arms*. Beverly Hills: Sage.
- Smith, A. (1996a) “Testing Theories of Strategic Choice: The Example of Crisis Escalation”, *American Journal of Political Science*, 43 (4): 231-246.
- Smith, A. (1996b) “Diversionary Foreign Policy in Democratic Systems”, *International Studies Quarterly*, 40 (1): 133-153.
- Smith, A. (1998) “International Crises and Domestic Politics”, *The American Political Science Review*, 92(3): 623-638.
- Stinnett, D. M. ve Diehl, P. F. (2001) “The Path(s) to Rivalry: Behavioral and Structural Explanations of Rivalry Development”, *Journal of Politics* 63 (3): 717-740.
- Stinnett, D. M., Tir, J., Schafer, P, Diehl, P. F. ve Gochman C. (2002) “The Correlates of War Project Direct Contiguity Data, Version 3”, *Conflict Management and Peace Science* 19(2):58-66.
- Tanter, R. (1966) “Dimensions of Conflict Behavior within and between Nations, 1958-1960”, *Journal of Conflict Resolution* 10 (1): 4144.
- Thompson, W. R. (2001) “Identifying Rivals and Rivalries in World Politics”, *International Studies Quarterly* 45(4): 557-86.
- Vincent, J. E. (1981) “Internal and External Conflict: Some Previous Operational Problems and Some New Findings”, *Journal of Politics*, 43 (1): 128-142.

- Ward, M. D. ve Widmaier, U. (1982) “The Domestic-International Conflict Nexus: New Evidence and Old Hypothesis”, *International Interactions*, 9 (1): 75-101.
- Wilkenfield, J. (1968) “Domestic and Foreign Conflict Behavior of Nations”, *Journal of Peace Research*, 5 (1): 56-69.
- Wilkenfield, J. (1969) “Some Further Findings Regarding the Domestic and Foreign Conflict Behavior of Nations”, *Journal of Peace Research*, 6 (2): 147-156.
- World Bank. (2007) *World Development Indicators* [CD-ROM]. London: World Bank.